BOFIT-blogi

BRICS – maailmanpolitiikan arkipäivää?

Kansainvälinen talous, Venäjän talous, Kiinan talous | 31.10.2024 | Iikka Korhonen

KIRJOITTAJA

Iikka Korhonen
Tutkimuspäällikkö

BRICS-yhteenliittymä piti viime viikolla Venäjän Kazanissa vuotuisen huippukokouksensa. Ryhmän historia ulottuu vuoteen 2009, jolloin Brasilian, Venäjän, Intian ja Kiinan (Brazil, Russia, India and China) johtajat pitivät ensimmäisen huippukokouksensa BRIC-tunnuksen alla. Vuonna 2011 ryhmään liittyi myös Etelä-Afrikka (South Africa), ja lyhenteeseen lisättiin yksi kirjain – syntyi BRICS. Kazanin huippukokoukseen osallistui useita uusia jäsenmaita ensimmäistä kertaa: Egypti, Etiopia, Iran ja Yhdistyneet arabiemiraatit. Lisäksi kokoukseen osallistui mm. Turkin presidentti Recep Erdoğan.

BRICS-yhteenliittymä piti viime viikolla Venäjän Kazanissa vuotuisen huippukokouksensa. Ryhmän historia ulottuu vuoteen 2009, jolloin Brasilian, Venäjän, Intian ja Kiinan (Brazil, Russia, India and China) johtajat pitivät ensimmäisen huippukokouksensa BRIC-tunnuksen alla. Vuonna 2011 ryhmään liittyi myös Etelä-Afrikka (South Africa), ja lyhenteeseen lisättiin yksi kirjain – syntyi BRICS. Kazanin huippukokoukseen osallistui useita uusia jäsenmaita ensimmäistä kertaa: Egypti, Etiopia, Iran ja Yhdistyneet arabiemiraatit. Lisäksi kokoukseen osallistui mm. Turkin presidentti Recep Erdoğan.

BRICS-yhteenliittymä on saanut paljon julkisuutta eri puolilla maailmaa. Kyseessä ei kuitenkaan ole varsinainen virallinen järjestö siinä mielessä, että sillä olisi vaikkapa pysyvä sihteeristö tai virallinen jäsenkriteeristö. (Pysyvää sihteeristöä ei ole tosin myöskään G7-ryhmällä.) BRICS ei ole vapaakauppa-alue, ja maiden taloudelliset intressit ovat monella tavalla vastakkaisia. Venäjä, Brasilia ja Etelä-Afrikka ovat raaka-aineiden viejiä, kun taas Kiina ja Intia tuovat niitä. Kiina vie teollisuustuotteita, ja sen aggressiiviinen tukipolitiikka on saanut monet maat – ml. Brasilia – asettamaan tulleja kiinalaisille tuotteille.

Yhteenliittymän synty ja nimi ovat myös monella tavalla osoitus kansainvälisen

rahoitusjärjestelmän vallasta. Amerikkalaisen Goldman Sachs Asset Managementin brittiläinen johtaja Jim O'Neill lanseerasi vuonna 2001 markkinointimielessä lyhenteen BRIC kuvatakseen kätevästi neljää suurta keskisen tulotason maata, joilla katsottiin olevan kasvupotentiaalia ja jotka olisivat siten hyviä sijoituskohteita.

BRICS-maat ovatkin kasvaneet tällä vuosisadalla, mutta kasvuvauhdit ovat olleet hyvin erilaisia. Kiinassa henkeä kohden laskettu bruttokansantuote on noussut vuodesta 2000 noin kuusinkertaiseksi (Kuvio 1). Myös Intiassa elintason nousu on ollut nopeaa. Brasiliassa ja etenkin Etelä-Afrikassa talouskehitys on ollut selvästi heikompaa.

Kuvio 1.

Henkeä kohden laskettu bruttokansantuote on kehittynyt hyvin eri tavoin BRICS-maissa

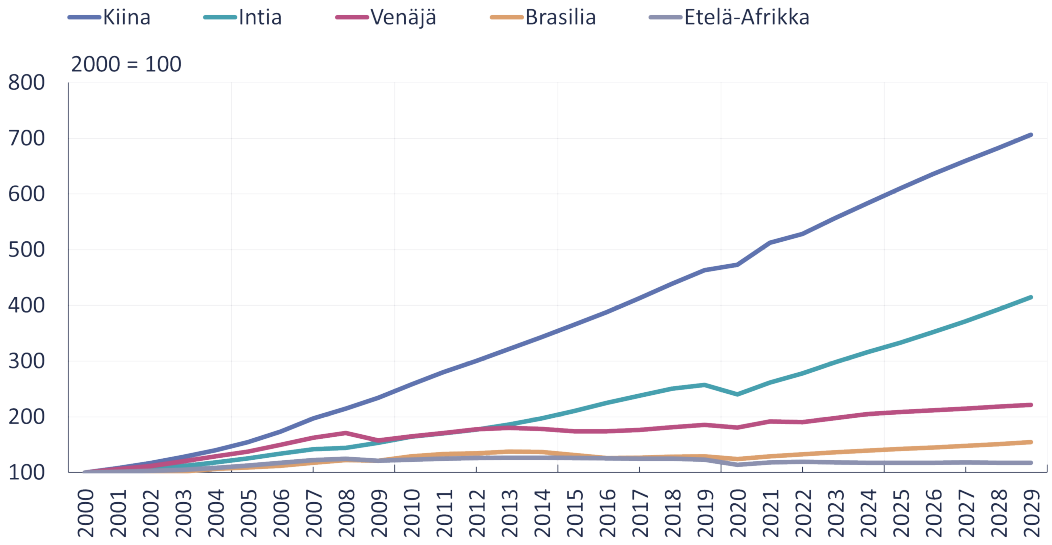

Lähde: IMF World Economic Outlook, October 2024.
31.10.2024
© Suomen Pankki

Elintason nousua mitataan henkeä kohden lasketulla bruttokansantuotteella. Kun vertaillaan BRICS-maiden kansantalouksien kokoa, Kiina jättää kaikki muut varjoonsa. Kansainvälisen valuuttarahaston tuoreen ennusteen mukaan Kiinan bruttokansantuote tänä vuonna on 18 273 miljardia dollaria. Maailman suurin kansantalous on Yhdysvallat, jossa BKT on tänä vuonna 29 168 miljardia dollaria. Toiseksi suurin BRICS-talous on Intia, ja sen BKT on tänä vuonna 3889 miljardia dollaria. Kiinan bruttokansantuote on suurempi kuin muiden BRICS-maiden BKT:t yhteensä. Kansantalouksien kokoerot näkyvät myös ulkomaankaupassa. Monille BRICS-maille Kiina on tärkein tai yksi tärkeimmistä kauppakumppaneista, kun taas Kiinalle Yhdysvallat ja Euroopan unioni ovat hyvin tärkeitä vientimarkkinoita.

BRICS-mailla on yksi yhteinen, konkreettisesti olemassa oleva rahoituslaitos, vuonna 2015 perustettu New Development Bank Shanghaissa. Sen tase oli kesäkuun 2024 lopussa 31 miljardia dollaria. Kahdeksan pienehkön Pohjois-Euroopan maan omistaman Pohjoismaiden investointipankin tase oli 44,5 miljardia dollaria.

BRICS-maat ovat myös keskustelleet esimerkiksi yhteisen maksujärjestelmän perustamisesta. Vaikka tällä saralla edistyttäisiinkin, käytännössä merkittävä osa kaupasta Kiinan kanssa käydään jo nyt juaneissa, ja muuten maat käyttävät edelleen hyvin paljon dollareita, kuten kaikki muutkin. Maksujärjestelmä, joka olisi suojattu esimerkiksi Yhdysvaltain toimilta, saattaisi olla tarpeen joillekin BRICS-maille, jos geopoliittinen tilanne heikentyy erittäin merkittävästi. Muuten erillisen järjestelmän rakentaminen ja ylläpito olisivat varsin kalliita toimenpiteitä.

Jos BRICS-yhteistyön taloudellinen puoli on varsin kevyttä ja taloudellinen painopiste erittäin selvästi Kiinassa, miksi maat haluavat tällaiseen yhteistyöhön liittyä?

Osalle jäsenmaista kyse on tietenkin kansainvälisestä politiikasta. Venäjä ja Iran ovat omilla toimillaan eristäneet itsensä merkittävästä osasta maailmaa ja maailmantaloutta. BRICS on yksi tapa osoittaa, että maat eivät ole eristettyjä. Joillekin maille kyse on siitä, että osoitetaan tyytymättömyyttä nykyiseen kansainväliseen järjestelmään ja sen instituutioihin. Koska jäsenyys ei sinänsä vaadi oikeastaan mitään, on tämä edullinen ja helppo tapa muutoshalun osoittamiseen. Monille maille kyse on myös mahdollisista taloudellista eduista tulevaisuudessa. Jos BRICS-jäsenyys nostaa todennäköisyyttä kiinalaisille investoinneille ja paremmille kauppasuhteille Kiinan kanssa, niin miksipä ei?

Asiasanat

BRICS, Kiina, maksujärjestelmät, ulkomaankauppa, Venäjä